

orde. Deze worden voorafgegaan door een uitstekend en erg handig hoofdstuk over de opzet van een kwalitatief onderzoek. Hoe kom je tot een globaal idee, hoe schrijf je een (formele) aanvraag, welke elementen moet zo'n aanvraag of opzet zeker hebben en welke vragen moet je per element behandelen. Aanwijzingen over financiën, organisatie, haalbaarheid en kwaliteitseisen ontbreken niet. Dit deel sluit af met een hoofdstuk over rapporteren.

De hoofdstukken over evaluatieonderzoek en zeker action research in deel 6 zijn beslist de moeite waard, maar ik zou ze in het eerste gedeelte hebben geplaatst en niet hebben onderscheiden op basis van audiences. Ze hebben veeleer het karakter van stromingen, zoals etnografie en oral history. Het hoofdstuk over focusgroepen zou ik dan weer niet als gelijkwaardige methode zien als action research en evaluatieonderzoek. Focusgroepen gebruik ik vaak als een van de methoden – naast andere – in een onderzoeksproject, met name in een evaluatieonderzoek of action research. Daar tegenover staat dan weer dat met audiences ook een criterium kan worden aangegeven dat voor mij nogal doorslaggevend is voor elke vorm van evaluatieonderzoek, namelijk de primaire functie van onderzoek voor veranderingen in een praktijk, professioneel handelen of sociaal systeem.

Deel 7 bestaat slechts uit een bijdrage. De editors gaven al aan dat ze daar net zo goed ook mee hadden kunnen beginnen. Het is van de hand van de Finse wetenschap-

per Pertti Alasuutari. Het onderwerp is globalisering van kwalitatief onderzoek. Alasuutari stelt vragen over de ontwikkeling van kwalitatief onderzoek en de toekomst ervan. Zo zou je kunnen zeggen dat er voor Lazarsfeld die de aanzet vormde voor de enorme opkomst van statistische technieken in die tijd (rond 1940) eigenlijk alleen maar 'kwalitatief' onderzoek was. Met andere woorden: wat is nu precies 'kwalitatief'? Daarnaast vraagt hij zich af wat er te doen is aan de veramerikanisering van sociaal wetenschappelijk onderzoek – ook kwalitatief onderzoek. Enfin, leest u zelf maar – het is de moeite waard.

In dit boek schrijven auteurs uit zowel de Verenigde Staten als Engeland, Scandinavië, Duitsland, Nederland en Italië. Gewoon omdat ze inderdaad iets te zeggen hebben over het kwalitatief onderzoek waarvan ze uit eigen ervaring een overzicht geven. Vaak moet ik meewarig glimlachen om de teksten die uitgevers op de flap van hun boeken zetten. Maar dit keer, wat betreft de flapteksten op dit boek, klopt alles. Als ik ze vrij vertaal komt het erop neer dat dit een grote aanwinst is in de persoonlijke bibliotheek van onderzoekers, begeleiders, opdrachtgevers en andere gebruikers van kwalitatief onderzoek. Ook interventieonderzoekers kunnen er hun voordeel mee doen. Bij mij ligt het al een tijdje binnen handbereik op de hoek van mijn werktafel. En ik heb het al zeer vaak ter hand genomen.

Ben Boog

Paul van Gelder, Pascale Reinerie, Mark Smits, Irene Burger & Vincent Hendriks. **Uit (je dak) in Den Haag, 2003. Uitgaande jongeren en genotmiddelengebruik.** Den Haag: GGD, 2004, 180 p., € 25,00
ISBN 90 73093 22 8

Dit boek is de weergave van een onderzoek naar het genotmiddelengebruik bij uitgaande jongeren in Den Haag en de culturele en sociale context waarin deze middelen gebruikt worden. Aangezien alcohol- en druggebruik al jaren een speerpunt van het Haagse beleid is, kunnen de resultaten van dit onderzoek belangrijke aanknopingspunten opleveren voor beleidsontwikkeling. De vraagstelling in het Haagse uitgaansonderzoek is vierledig. Naast het in kaart brengen van de aard en omvang van alcohol- en druggebruik peilt het onderzoek de sociale risico's en kansen die zijn verbonden aan het middelengebruik en de culturele oriëntaties van de uitgaande jongeren. Het onderzoek tracht tevens ontwikkelingen op korte en langere termijn weer te geven op dit terrein. Dit onderzoek wil zich in het bijzonder onderscheiden door de specifieke aandacht voor de uitgaanscultuur bij diverse groepen migrantenjongeren en het culturele perspectief op uitgaan en gebruik van genotmiddelen.

In 2003 werd dit uitgaansonderzoek voor de tweede keer uitgevoerd. Net als in 2002 werden schriftelijke enquêtes onder uitgaande jongeren afgenomen. Via party's, buitenfestivals en een

introductiemarkt voor studenten werden 634 respondenten bereikt. Aanvullend waren er panelinterviews met 19 personen die bijzonder actief zijn in het Haagse uitgaansleven, *searches* op internet en veldonderzoek. In de toekomst zal dit uitgaansonderzoek jaarlijks herhaald worden, zodat het een uitgaansmonitor wordt waardoor belangrijke invloeden en ontwikkelingen in het alcohol- en druggebruik van Haagse jongeren gevolgd kunnen worden. Om tot een goede monitor te komen, is het wel noodzakelijk op eenzelfde manier data te verzamelen, zodat er een analoge samenstelling van de steekproef totstandkomt.

Het boek start met een korte situering van het uitgaansonderzoek en een toelichting bij het cultureel perspectief op uitgaan en genotmiddelengebruik (hoofdstuk 1). De onderzoeksresultaten worden gepresenteerd in vier hoofdstukken. In hoofdstuk 2 komen Den Haag als uitgaansstad en het uitgaansleven van de Haagse jongeren aan bod. Ondanks de uitbreiding van uitgaansgelegenheden in 2003 wordt het aanbod nog steeds als te beperkt en te weinig divers ervaren. Jongeren gaven aan Den Haag een gemiddeld rapportcijfer van 6,2. Laag dus, maar toch al hoger dan de 5,7 van 2002. Om een beeld te schetsen van de uitgaansscenes in Den Haag typeren de onderzoekers verschillen tussen soorten jongeren die uitgaan, het type uitgaansgelegenheid en de favoriete muzieksoorten. Dance/house/techno blijken net als in 2002 de populairste

muzieksoorten te zijn, gevolgd door pop/rock. Een opmerkelijk resultaat is dat slechts 19% van de uitgaande jongeren van allochtone afkomst is, terwijl er in Den Haag bijna evenveel autochtone als allochtone jongeren wonen. Hoofdstuk 3 staat stil bij de aard en omvang van het genotmiddelengebruik. Net zoals in 2002 staat koning alcohol op één, roken van hasj of weed op twee, XTC op drie en cocaïne op vier. Met uitzondering van cocaïne is het gebruik van deze genotmiddelen algemeen geaccepteerd. Alcohol en cannabis is de meestgebruikte combinatie. Opmerkelijk is dat vrouwen een inhaalrace zijn begonnen qua alcohol, maar achterblijven bij de drie overige genotmiddelen. In dit hoofdstuk wordt het genotmiddelengebruik gerelateerd aan de favoriete muzieksoort van jongeren. Alcohol wordt het meest gebruikt door liefhebbers van dance en pop, terwijl hasj en weed geliefd zijn bij hiphopfans. XTC en cocaïne blijven net als 2002 veel gebruikt door dancefans. Er is wel degelijk een samenhang tussen genotmiddelengebruik en culturele oriëntatie van de jonge uitgaanders. Opmerkelijk maar niet geheel onverwacht is de bevinding dat jongeren weinig bezorgd zijn over het eigen gebruik van genotmiddelen. In hoofdstuk 4 worden verschillende losse thema's behandeld. Allereerst wordt de sociale context van het uitgaan belicht. Daarvoor werd geregistreerd hoe groot het uitgaansnetwerk van een persoon is. Uitgaan in groepen van vier personen of meer komt het vaakst voor.

Het combigebruik wordt hier opnieuw behandeld. De panelleden melden echter iets anders dan de deelnemers aan de enquête: alcohol en snuifcoke is volgens hen populairder dan de combinatie alcohol en cannabis. Dit hoofdstuk wordt afgerond met een beschrijving van een gebruikssessie van XTC, cocaïne en GHB. Daar krijgt de lezer te horen hoe de middelen verkregen worden en vervolgens ingenomen en beleefd worden. Hoofdstuk 5 ten slotte geeft een uniek beeld van het uitgaansleven en genotmiddelengebruik van allochtonen. De onderzoekers staan uitgebreid stil bij de verschillende subgroepen migrantenjongeren en wijzen op verschillen in uitgaanssoorten, muziekvoorkeur en genotmiddelen. Niet-Nederlandse jongeren geven vaker de voorkeur aan hiphop, terwijl Nederlandse jongeren vaker dance en pop/rock prefereren. Migrantjongeren zie je dan ook voornamelijk terug in de *urban scene*. Allochtone jongeren verschillen wat betreft genotmiddelengebruik weinig van autochtone jongeren. Alleen alcohol wordt beduidend minder gebruikt. Vooral jongeren van Marokkaanse afkomst drinken minder. Het unieke beeld van het allochtone uitgaansleven komt er pas echt bij de beschrijving van zes uitgaansscenes waarin deze jongeren vaak vertoeven: de hiphop-/r&b-scene, de tropisch georiënteerde Afro-Caraïbische scene, de Hindoestaanse, de Marokkaanse, de Turkse/ Koerdische scene en de Latin/salsa-scene. Telkens wordt er ingezoomd op het aanbod in Den Haag en de bezoekers, de culture-

le achtergrond van het uitgaan binnen die scene en het genotmiddelengebruik.

Uniek aan dit boek is het culturele perspectief en de beschrijving van het uitgaansleven van migrantenjongeren. Dit maakt het boek net iets interessanter dan een droge rapportage over alcohol- en druggebruik. Goede achtergrondliteratuur voor iedereen die werkt met jongeren. Vanuit de vele beschrijvingen van het genotmiddelengebruik en de sociaal-culturele context ervan formuleren de auteurs ook belangrijke aanbevelingen voor preventie. De resultaten zijn weliswaar niet representatief voor alle Haagse jongeren, maar geven wel een realistisch beeld van wat er zich afspeelt in verschillende uitgaansscenes én een eerste verkenning van het uitgaan van allochtone jongeren. Positief aan het onderzoek is ook het ontbreken van een beschuldigende vinger en problematisering van het genotmiddelengebruik. Het onderzoek laat wel een kans liggen om de situatie in Den Haag te vergelijken met andere steden of met landelijke gegevens. Het lijkt mij ook interessant om te een peiling te doen naar de noden en behoeften die (allochtone) jongeren ervaren op het vlak van uitgaan en genotmiddelen. Daarvoor zouden ook niet- of minder uitgaande jongeren benaderd moeten worden.

Elke Plovie

Jaap Brandligt & Ineke Jacobs-Moonen. **De dynamiek tussen lijn en staf.** Assen: Koninklijke Van Gorcum, 2005, 96 p., € 17,50 ISBN 90 5898 069 3

De auteurs nemen in dit boekwerk rol en positie van stafmedewerkers onder de loep. In het bijzonder de bijdrage van stafmedewerkers aan '(...) die door velen verfoeide bureaucratie'. In dit boek wordt een zoektocht ondernomen naar onder andere het antwoord op de vraag: 'Hoe erg is die bureaucratie?' En, daaraan gekoppeld: 'Zitten staven in de knel?' De zoektocht staat in het licht van het functioneren van staven binnen organisaties in een voortdurend in beweging (dynamisch) zijnde omgeving. Een omgeving die zich kenmerkt door steeds meer op kennis georiënteerde verbanden en samenleving. De zoektocht eindigt met de conclusie dat in grotere organisaties een zekere mate van bureaucratie onvermijdelijk en zelfs functioneel is. En nee, staven zitten niet in de knel.

Tussen het stellen van bovengenoemde en andere vragen en het geven van bovengenoemde en andere antwoorden, behandelen de schrijvers diverse vragen en antwoorden aan de hand van de thema's die in de volgende hoofdstukken worden aangekaart. Delen van antwoorden op vragen als: 'Wat is dat nu eigenlijk, die kennismaatschappij?' 'Hoe kunnen organisaties die zeggen kennis te genereren bijdragen aan die kennismaatschappij?' 'Welke en wat

voor soort organisaties dragen bij?' 'Zijn dit academische organisaties?' 'Maar ook basisscholen?'

De antwoorden (voor zover mogelijk) staan verspreid in de hoofdstukken met thema's als: be- en ontstaffing, macht, stafbureau, lijn en staf, staf en service samen of apart, plannen en afrekenen, beheersen en controleren van een non-profit organisatie, investeren in kennis, de positie van stafmedewerkers.

De keuze van de vragen opgeworpen in dit boek, zijn gekozen in samenspraak met een forum van veldwerkers. Het betreft hier consultants, een projectmanager, beleidsmedewerkers van stafbureaus, directeurs van organisaties, en bestuurders.

De opvattingen van het forum werden gespiegeld aan nationale en internationale organisatieliteratuur zoals wij die vaak tegenkomen in Nederlandse en buitenlandse (voornamelijk) Angelsaksische boeken.

De moeite waard om te lezen?

De behandelde thema's en bijbehorende vragen zijn interessant. In het veld en bij instellingen van onderwijs vragen velen zich af wat en of ze iets aanmoeten met 'de kennismaatschappij'. Is dit de zoveelste modieuze, misbruikte, zogenaamd nieuwe trend in organisatieland? Hebben we dit al niet eerder gehoord? Oude wijn in nieuwe zakken? Plastic in plaats van kurk? Kortom, een boek als dit laat ons weer fris aankijken tegen thema's waar we af en toe wakker van liggen, maar steeds weer door geboeid raken.